

**HOZIRGI DAVRDA BUYUK IPAK YO'LI AN'ANALARINI TIKLASH VA RIVOJLANLINSH
BORASIDAGI XALQARO HAMKORLIK HARAKATIDA O'ZBEKISIONNING ISHTIROKI**

Sobirov Jamshidbek¹

Andijon davlat universiteti Tarix fakulteti 3-kurs talabasi

Alisherova Zarnigor²

Andijon davlat universiteti Filologiya Fakulteti 3-Bosqich Talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7007665>

Annotatsiya: Ushbu maqolada Buyuk Ipak yo'li hozirgi davrda buyuk ipak yo'li an'analarini tiklash va rivojlanlinsh borasidagi xalqaro hamkorlik harakatida O'zbekisionning ishtiroki haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Buyuk Ipak yo'li, TRASEKA, SSSR, O'zbekiston, Qozog'iston, Turkmaniston, Qirg'iziston, Tojikiston

Bugungi kunning asosiy vazifasi bobokalonlarimiz qachonlardir ikki dunyoni – Sharq va G'arb dunyosini «Ipak yo'li» orqali bog'lashda faollik ko'rsatgan ekanlar, «Ipak yo'li» tufayli G'arb va SHarqqa, janub va shimolga chiqish imkoniyatini qo'lga kiritgan ekanlar, savdo madaniyati bobida o'ta ishbilarmon sifatida jahonga mashhur bo'lgan ekanlar, bu i'ratli tarixiy merosni tiklash va uni rivojlantirishdan iboratdir. Keyingi yillarda sobiq SSSRning inqirozga yo'l tutib qaraganda, parokanda bo'lib ketishi natijasida, ilgari sobiq SSSR tarkibidagi respublikalar mustaqil davlatga aylanadi. Hozirgi kunda mustaqillikni o'z qo'liga kiritgan davlatlar xalqaro miqyosda jahon xo'jalik tarkibida faol qatnashib, dunyoning barcha mamlakatlari bilan iqtisodiy, siyosiy, madaniy aloqalarni olib bormoqdalar. Markaziy Osiyo hududida joylashgan O'zbekiston, Qozog'iston, Turkmaniston, Qirg'iziston va Tojikiston davlatlari ham hozirgi kunda jahon xo'jalik tarkibiga asta-sekinlik bilan kirib bormoqda. Jahon xo'jalik tarkibiga kirib borishda Markaziy Osiyo davlatlari uchun «Buyuk ipak yo'li»ning roli benihoyat kattadir. Har bir davlatning iqtisodiyotida

avtomobil, temir yo'l, dengiz va havo yo'llarining ahamiyati qanchalik ekanligini yaxshi bilamiz. Davlatning geografik joylashishiga bog'liq holda turli xildagi yo'llarning ahamiyati turlicha dengizlardan uzoq, berk havzada joylashgan Markaziy Osiyo respublikalarida yuk tashishda asosan avtomobil va temir yo'l transportlaridan foydalaniladi. Hozirgi texnik taraqqiyot va jadal iqtisodiy rivojlanish davrida faqat qo'shni davlatlar bilan bo'ladigan iqtisodiy aloqalar bizni kanoatlantirmaydi. Biz tovarlarimizni dunyo bozorlariga olib chiqishimiz zarur, tovarlarni ichki bozorlarimizga olib kirishimiz zarur. Buning uchun esa avtomobil va temir yo'l transportlaridan tashqari dengiz transportlaridan ham foydalanishimiz kerak. Markaziy Osiyo davlatlariga masofa jihatidan eng yaqin dengiz yo'li Qora dengiz hisoblanadi. 1993 yil may oyida Bryusselda Yevropa Komissiyasi Markaziy Osiyo hamda Kavkaz mamlakatlari, shuningdek, Yevropa Ittifoqi davlatlari vakillari uchrashuvi bo'lib o'tdi. Unda « Yevropa va Osiyoni bir-biriga bog'laydigan «Yevropa-Kavkaz-Osiyo transport yo'lagi TRASEKA»ni barpo etish masalasi ko'rib chiqildi. Aytish mumkinki, ayni shu uchrashuv «Buyuk ipak yo'li»ni tiklash borasida dastlabki amaliy qadam bo'ldi. Mazkur shartnoma paxta tashishga ketadigan xarajatning 12 mln.dollari yonimizda qoladi, chunki TRASEKA shimoliy yo'nalishga nisbatan 2 ming km qisqadir. Paxtani Rossiya va Qozog'iston orqali Ukrainaning Qora dengizi portlariga etkazish uchun tonnasiga 100 dollar ziyod mablag' sarflasak, shu yuk TRASEKA orqali 55 dollarni tashkil etadi. Hozirga qadar jahonning 50 mamlakatlari TRASEKA yo'llari orqali o'z yuqlarini manzillarga etkazayotir. Mazkur yo'llardan SHarq ham, G'arb ham birday manfaat topadi. Markaziy Osiyo va Kavkaz uchun jahon bozoriga keng yo'l ochiladi. Yevropa va Osiyoni tutashtiradigan ana shu yo'lning asosiy bo'g'inida O'zbekiston joylashgan. Markaziy Osiyo va Qozog'iston davlatlarining ham markazida davlatimizning joylashishi qadimdan «Ipak yo'li»ning eng serqatnov trassalari o'tishiga sababchi bo'lgan. Hozir ham Markaziy Osiyoni Yevropa va Osiyo bilan bog'lab turuvchi avtomobil va temir yo'llarning asosiy qismi davlatimiz hududidan o'tadi. Hozirgi paytda jadal sur'atlar bilan Toshkent-Andijon-O'sh-Irkeshtom-Qashqar yo'li qurilmoqda. Bu yo'lning asosiy qismi O'zbekiston hududiga to'g'ri keladi. Ana shu yo'l Yevropa va Osiyoning eng katta shaharlarini, ya'ni Parij va SHanxayni bir-biri bilan bog'laydi. Qadimdan davlatlar o'rtasida yo'llar har jihatdan qulay joylarda o'rnatilgan. «Buyuk ipak yo'li» ham qumli cho'llar, baland tog'lar, bepoyon dashtlar orqali o'tib, shaharlar va qishloqlarni birlashtirgan. Hozirgi serqatnov katta avtomobil yo'llarining

ko'pchiligi «Ipak yo'li»ga to'g'ri keladi. 1998 yil sentyabr' oyida Ozarbayjon poytaxti Boku shahrida Yevropa –Kavkaz-Osiyo transport yo'lagini (TRASEKA) rivojlantirish bo'yicha xalqaro anjuman bo'lib o'tdi. Una 32 davlatning rahbari, 10dan ortiq xalqaro tashkilot vakillari ishtirok etishdi. Respublikamizning birinchi Prezidenti I.A.Karimov TRASEKA loyihasining ahamiyatini quyidagicha izohladi: TRASEKA loyihasining amalga oshirilishi bizni ham G'arb, ham SHarq dengiz yo'llariga chiqishimizga imkon yaratdi va eksport, import tovarlarimiz ancha arzonga tushadi. Kavkazorti va Markaziy Osiyo bozorlariga Yevropa va Osiyo davlatlarining kirib kelishiga yo'l ochiladi. TRASEKA loyihasining kuchga kirishiga shunga o'xshash boshqa loyihalarning amalga oshishiga imkoniyat beradi. Bu esa Yevropa bilan Osiyoning Tinch okean hududlaridagi davlatlar bilan savdo aloqalarini yanada kuchayishiga sharoit yaratadi. Loyhalar bo'yicha quriladigan yo'llar aksariyati «Buyuk ipak yo'li»ning tiklanishi deb atasak, xato qilmaymiz. Yevropa -Kavkaz-Markaziy Osiyo yo'lagining ochilishi Markaziy Osiyo davlatlari va bir davlat ichidagi turli hududlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarini yaxshilaydi. SHuningdek, Islom Karimov Yevropa -Kavkaz-Osiy transport yo'lagi mintaqaviy iqtisodiy hamkorlik aloqalarini kengaytirish, mazkur yo'nalishda joylashgan mamlakatlar iqtisodiyotini rivojlantirish, qolaversa, millatlararo hamda davlatlararo muammolarni echishda katta samara beradiganini ta'kidladi. O'zbekiston Respublikasi mustaqil hayot va taraqqiyot yo'lidek eng buyuk yo'lni tanlab, «Buyuk ipak yo'li»ni ham qayta tiklash g'oyasini birinchilar qatori ilgari surgan va ushbu g'oyani ro'yobga chiqarish uchun tinimsiz harakat qilayotgan davlatdir. SHuning uchun ham O'zbekiston qadimiy «Buyuk ipak yo'li»ning yuk ortilgan ot va tuyalardan iborat karvonlarga moslangan «Ipak yo'li»ning o'ta zamonaviy mazmun va darajalarda, eng yangi texnika va texnologiyalar bilan qurollangan ilg'or, murakkab transport va aloqa kommunikasiyalari sistemasi sifatida qayta tiklanish uchun ko'p tadbirlarni ko'rmoqda. Bu tadbirlarga ham mamlakatlarni iqtisodiy rivojlantirish, ham «Buyuk ipak yo'li»ni tiklash vositalari deb qaramoqda. «Buyuk ipak yo'li»ning yangi mazmunda va sifatlarda to'la-to'kis tiklanishi bilan Yevropa va Osiyo mamlakatlari xalqlari uchun butunlay yangi taraqqiyot manbalari, omillari va imkoniyatlari vujudga keladi. Ular yanada kengaya borib, ekologik muammolarning eng og'iri – Orol dengizi muammosini echishga ham yordam berishi mumkin. «Buyuk ipak yo'li» tiklanishining asosiy samaralari xususida quyidagilarni aytish mumkin. «Buyuk Ipak yo'li»ning to'la tiklanishi bilan eng avvalo mamlakatlar o'rtasidagi savdo-sotiq munosabatlari

kuchayadi, savdo hajmi oshadi va ular iqtisodiy taraqqiyotga ijobiy ta'sir etadi. Yangi korxonalar, zamonaviy texnik stansiyalari va xizmat ko'rsatish shahobchalari vujudga klib, mamlakatlarning ishlab chiqaruvchi kuchlari rivojlanadi. Ilmiy-texnik aloqalar hamda yangi texnika va texnologiyalar keltirilishi natijasida fan-texnika taraqqiyoti tezlashadi, xo'jaliklar va tovarlarning raqobatqobilligi kuchayadi. Ko'plab yangi ish joylari tashkil qilinadi va ular ko'payib boradi, ishsizlarning ko'pchiligi o'z joylariga ega bo'ladi. Har bir mamlakat ichida va xalqaro ko'lamda mehnat taqsimoti chuqurlashadi va kengayadi, mehnatning yangi turlari va yangi kasblar vujudga keladi. Milliy va xalqaro munosabatlar yanada o'zgaradi va takomillashadi. Ekologik muhitni yaxshilash, tovarlar sifatini oshirish imkoniyatlari kengayadi. Mahsulot ishlab chiqarish, sotish va xarid qilishning eksport va import ishlarining arzonlashuviga, iqtisodning o'sishiga ta'sir etuvchi shart- 20 sharoitlar, omillar yanada kengayadi. Bular natijasida kishilar moddiy hayoti yaxshilanadi, moddiy farovonligi oshadi. Xalqlar o'rtasidagi madaniy, ma'naviy va ma'rifiy munosabatlar, aloqalar, shu jumladan, ma'rifiy turizm yanada rivojlanadi va takomillashadi. Barcha xalqlarning har tomonlama rivojlanishi kuchayadi. Iqtisodiy, ma'naviy-ma'rifiy va boshqa munosabatlarning o'sishi, mamlakatlar va xalqlar o'rtasidagi siyosiy munosabatlarga, xalqaro vaziyatga ijobiy ta'sir etadi, xalqaro tinchlik va hamkorlik kuchayadi.

O'zbekistonning innovasion rivojlanishining asosiy vazifalaridan biri bu yoshlar orasida innovasion qobiliyatlarni shakllantirish uchun munosib shart-sharoit yaratishdir. Innovasion tafakkur yangilikka, noma'lum vaziyatga mos munosabatni rivojlantirishni, bunday sharoitda tezkor javob berishni talab qiladi. Shu nuqtai-nazardan qaraganda, "...hozirda dunyoda yangilikka bo'lgan intilish, yangilikni tatbiq qilish orqali takomillashib borayotgan ehtiyojlarni qondirish, turli xizmat ko'rsatish sohalarini yaratish doimiy jarayon tusini olganligi tufayli, ijtimoiy yangilanish, uning nazariy va amaliy masalalari tadqiqot predmetiga aylanib bormoqda. Bu esa, o'z navbatida, innovasion tafakkur g'oyasini shakllanishiga olib keldi".¹

¹ Кубаева Ш.Т. Ўйин ва инновацион тафаккур (онтологик ва гносеологик таҳлил). Фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати. – Самарқанд 2019. –Б.17.

Shu jumladan, kichik biznes va biznesning rivojlanishi va huquqiy asoslari ilmiy tahlil qilinib, ayni paytda kichik biznes va biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash, ikkinchisiga o'zgartirishlar kiritiladi va milliy qonunchilikning ushbu sohasiga oid qoidalar qo'shiladi.²

Konstitusiyaning tashqi tuzilishi uning boshqa huquq manbalari bilan aloqasini, munosabatlarning umumiylikini, huquqiy tizimdagi o'rni va rolini va jamiyatdagi ijtimoiy va normativ tartibga solish tizimidagi ahamiyatini tavsiflaydi.³

Uyushmagan yoshlar bilan ishlashning eng muhim jihati shundaki, ular tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanish bilan bog'liq. Muallif O'zbekistonning bu boradagi tajribasining falsafiy mohiyatini ochib berishga intildi.⁴

Aniqlanishicha, talabalar o'zlari o'qiyotgan oliy o'quv yurtlariga aniq maqsad bilan kiradi. Shuningdek, o'qish jarayonida o'z yo'nalishlarini o'zgartirish istagi ham bor.⁵

Falsafiy tafakkur taraqqiyotidan ma'lumki, dunyoqarash muammosi har qanday tafakkur kishilarining haqiqiy insoniy mohiyatini emas, balki ularning hayot mazmunini ham belgilovchi muhim hodisadir.⁶

Innovation fikrlashni rivojlantirishda empirik, nazariy, vizual, mantiqiy, fazoviy va boshqa fikrlash turlari muhim rol o'ynaydi. Masalan, nazariy fikrlash yuqori darajadagi mavhum tushunchalar bilan ishlash bilan bog'liq bo'lgan innovation fikrlashning bir qismi hisoblanadi.⁷

Maqola tasviriy san'at darslarida rasm chizishning didaktik asosiga asoslangan. Ko'nikmalarini rivojlantirish haqida yozilgan.⁸

Foydalanilgan adabiyotlar:

² TOLIBJONOVICH, M. T., & OGLI, G. O. R. (2020). Lombard Microcredit Organization Its Concept and Its Importance Today. *JournalNX*, 6(10), 109-111.

³ Tolibjonovich, Madumarov T., and G'Uloomjonov O. R. O'G'Li. "The Constitution is a Legal Guarantee for the Development of the Country and the Well-Being of Society." *International Journal of Human Computing Studies*, vol. 3, no. 2, 2021, pp. 105-109, doi:[10.31149/ijhcs.v3i2.1554](https://doi.org/10.31149/ijhcs.v3i2.1554).

⁴ Abdumalikovich, E. A. (2018). Innovatory methods of working with unorganized youth. *European science review*, (9-10-1), 259-260.

⁵ Азизбек Эгамбердиев. (2022). ТАЛАБАЛАРНИНГ ОЛИЙ ТАЪЛИМ ТРАНСФОРМАЦИЯСИГА МУНОСАБАТИ (ЭМПИРИК ТАҲЛИЛ). *E Conference Zone*, 206–210. Retrieved from <https://www.econferencezone.org/index.php/ecz/article/view/1412>

⁶ EditorJournals and Conferences. (2022, May 14). YOUTH OUTLOOK AND INNOVATIVE THINKING. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/QNCKP>

⁷ Abdurakhmonov Khasan Ibroximovich. (2022). INNOVATIVE THINKING AND ITS FORMS AND TYPES OF MANIFESTATIONS. *European Scholar Journal*, 3(5), 38-41. Retrieved from <https://scholarzest.com/index.php/esj/article/view/2199>

⁸ Yuldashevna, S. G. Didactic Fundamentals Of Drawing In Fine ARTS Classes. *JournalNX*, 851-853.

1. Кубаева Ш.Т. Ўйин ва инновацион тафаккур (онтологик ва гносеологик таҳлил). Фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати. – Самарқанд 2019. –Б.17.
2. TOLIBJONOVICH, M. T., & OGLI, G. O. R. (2020). Lombard Microcredit Organization Its Concept and Its Importance Today. *JournalNX*, 6(10), 109-111.
3. Tolibjonovich, Madumarov T., and G'Ulomjonov O. R. O'G'Li. "The Constitution is a Legal Guarantee for the Development of the Country and the Well-Being of Society." *International Journal of Human Computing Studies*, vol. 3, no. 2, 2021, pp. 105-109, doi:[10.31149/ijhcs.v3i2.1554](https://doi.org/10.31149/ijhcs.v3i2.1554).
4. Abdumalikovich, E. A. (2018). Innovatory methods of working with unorganized youth. *European science review*, (9-10-1), 259-260.
5. Азизбек Эгамбердиев. (2022). ТАЛАБАЛАРНИНГ ОЛИЙ ТАЪЛИМ ТРАНСФОРМАЦИЯСИГА МУНОСАБАТИ (ЭМПИРИК ТАҲЛИЛ). *E Conference Zone*, 206–210. Retrieved from <https://www.econferencezone.org/index.php/ecz/article/view/1412>
6. EditorJournals and Conferences. (2022, May 14). YOUTH OUTLOOK AND INNOVATIVE THINKING. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/QNCKP>
7. Abdurakhmonov Khasan Ibroximovich. (2022). INNOVATIVE THINKING AND ITS FORMS AND TYPES OF MANIFESTATIONS. *European Scholar Journal*, 3(5), 38-41. Retrieved from <https://scholarzest.com/index.php/esj/article/view/2199>
8. Yuldashevna, S. G. Didactic Fundamentals Of Drawing In Fine ARTS Classes. *JournalNX*, 851-853.
9. Abduxaliq Abdurasul o'g'li. Chin va Mochin. Toshkent, 2006.
10. Jamolov T. Millatlararo do'stlik amalida// « Guliston », N5, 2001.19-bet.
11. Fayziyev Turg'un. Temuriylar shajarasi. Toshkent, 1995.
12. Xo'jayev A. Xitoy manbalaridagi sug'dilarga oid ayrim ma'lumotlar//«O'zbekiston tarixi» N1. 2004. 52-61 betlar.